

Tmavomodrý svět či bezedná propast?

Jindra Svitáková podle vyprávění Ireny Nártové
Foto: archiv Ireny Nártové

Dějovou linií filmu Tmavomodrý svět se táhne přátelství dvou letců – důstojníka českého letectva Františka Slámy a mladého nadějného letce Karla Vojtíška. Po útěku do Velké Británie jejich přátelství rozdělí láska k mladé ženě a následně Karel Vojtíšek umírá, aby jeho přítel přežil. Skutečný Karel Vojtíšek se vrátil do vlasti jako major letectva 26. srpna 1945 a jeho další osud definitivně podepsal krutý únor 1948.

Příběh Karla Vojtíška z vyprávění jeho dcery Ireny Nártové mi předal pan Alexej Bezděk jako doklad o bezmoci těch, kteří bojovali za svobodu své vlasti proti německým okupantům. Jejich naděje, často i jako v tomto případě manželství, vzaly za své, když v Československu „zvítězil“ komunismus a na dlouhou dobu zavládla další totalita, jejíž představitelé dokázali ubližovat stejně krutě jako nacisté – a ještě více – jejich krutost se obrátila proti spoluobčanům, často sousedům, spolupracovníkům, kamarádům, prostě těm, kteří i jim vybojovali svobodu. V této nové rubrice si budeme jejich osudy připomínat.

Major letectva Karel Vojtíšek

Irena Nártová: „Po tátovi nám zbylo pár vzpomínek, a to především proto, že maminka se nechtěla vracet do minulosti a vyprávět nám, když jsme dospěli, jen o samé újmě a bezpráví.“

Otec se narodil 15. února 1906 v Zásnučích. Byl velmi zručný, v letech 1925-29

Tmavomodrý svět...

absolvoval vyšší průmyslovou školu, obor strojírenství. Podle údajů z vojenské knížky absolvoval řadu školení: v letech 1930–1931 Školu důstojníků v záloze – technicko zbrojářskou v Plzni, v roce 1936 pyrotechnický kurz v Plzni a tříměsíční kurz na bojové chemické látky v Olomouci.

Pracoval jako dozorčí orgán v letecké továrně a také jako konstruktér.“

Karel Vojtíšek zůstal v armádě, 7. března 1939 byl povýšen na nadporučíka letectva – zbrojře. 10. srpna 1939 přešel ilegálně česko-polskou hranici (Bílý Kříž) a 24. 8. 1939 byl prezentován v čs. zahraniční armádě v Malých Bronowicích u Krakova. 30. 8. 1939 byl převzat se skupinou letců do polského letectva. 19. září 1939 byl po havárii letounu zajat Rudou armádou a internován se skupinou pplk. L. Svobody v Orankách, oblast Gorki. 12. 7. 1940 odjel z Ruska přes Turecko ke 4. palestinskému pluku v Gedeře u Tel Avivu a odtud 10. 9. 1940 do Anglie. 26. 10. 1940 byl prezentován v čs. zahraničním letectvu v RAF v anglickém Cosfordu.

Ve Velké Británii.

Karel Vojtíšek jako poručík letectva, ještě před 2. světovou válkou.

V roce 1942 byl povýšen na kapitána, 1. 6. 1945 na štábního kapitána. 26. srpna 1945 se vrátil do Československa a byl rozkazem č. 130 MNO II/4. odd. 45 přidělen k MNO II/4. odd. Dnem 15. 12. 1945 byl přemístěn k ÚLS (Ústřední letecký sklad) a povýšen do hodnosti majora letectva - zbrojře.

Karel Vojtíšek obdržel sedm válečných vyznamenání: Polský válečný kříž (č. leg. 1880 z 5. 7. 1941), Československý válečný kříž 1939 (č. mat. 34.983, OV č. 6/47), Čs. vojenskou pamětní medaili (č. 14824, V.B.-7. 3. 1944), The Defence Medal 1939–1945

Se synem z prvního manželství.

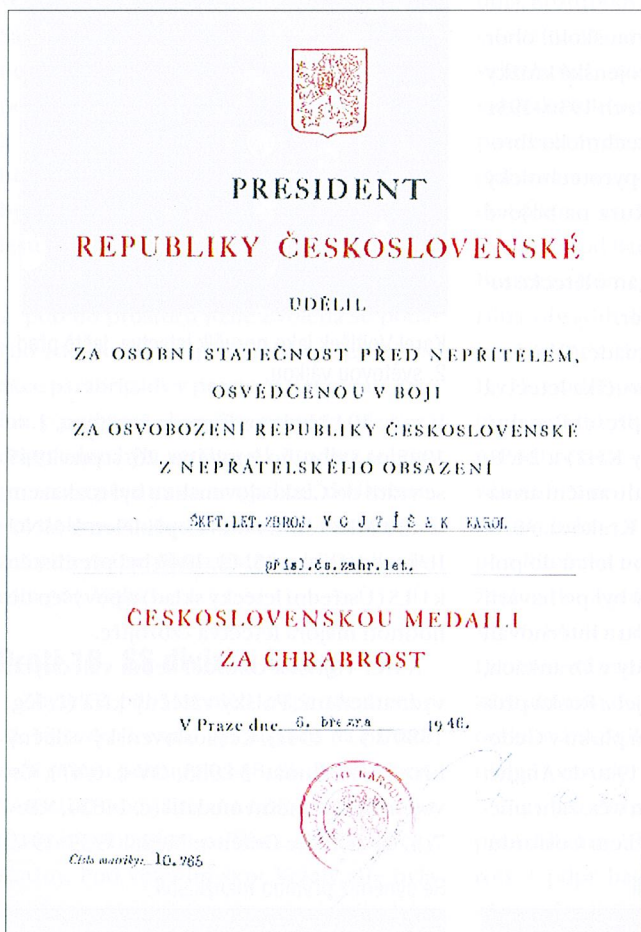
Jedna ze šťastných chviliek.

(Velká Británie, č. 87709), Čs. medaili Za chrabrost (č. mat. 10.765, OV č. 23/46), Čs. medaili Za zásluhy (OV č. 76/46) a Čs. válečnou medaili za Velkou Británii.

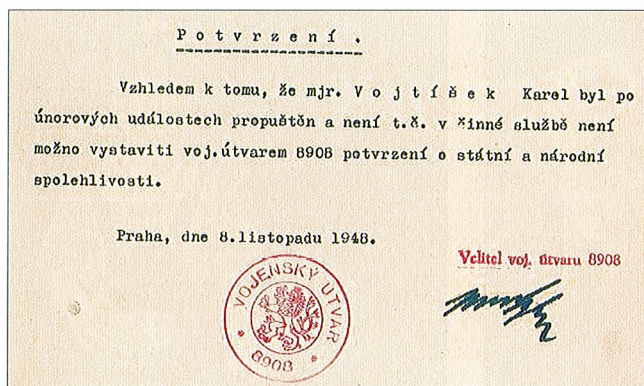
Rok změny – 1948

Irena Nártová: „První manželství otec uzavřel za války ve Velké Británii s Margaret

Dekret Čs. medaile Za chrabrost.

Ztráta „národní spolehlivosti“.

W. Messer dne 6. 12. 1941. Měli spolu syna Jiřího, který se narodil 20. 9. 1942. Manželství skončilo 9. 1. 1948. Poměrně dobře situovaná Margaret, neznala českého jazyka, neunesla tíhu tehdejších poměrů v Československé republice, a tak se i se synem vrátila zpět do Anglie. Rozešli se v dobrém. 28. února 1948 se otec ve věku 42 let oženil s mojí maminkou, které tehdy bylo 28 let.“

Vypadalo to, že Karla Vojtíška čeká spokojený rodinný život, nestalo se tak. 19. dubna 1948 byl odeslán na dovolenou bez časového omezení. Dekretem z 18. 5. 1948 byl dán od 1. 6. 1948 na dovolenou s čekáním se zastavením služebních platů. Dekretem MNO z 15. 11. 1948 byl dne 1. 12. 1948 propuštěn z činné vojenské služby a dán do

výslužby bez nároku na důchod. Dekretem MNO č. 112608-Vo-780-1948 ze dne 21. 2. 1949 byl zbaven osvědčení o státní a národní spolehlivosti.

Od 1. června 1948 byl Karel Vojtíšek bez pracovního poměru a bez finančních prostředků, odkázán na příležitostná zaměstnání jako pomocný dělník, kopáč a podobně a na dobrodruží svých příbuzných. Až po delší době si našel místo pomocného dělníka v podniku Dřevovývoj Praha IX.-Hloubětín. Protože byl velmi zručný a technicky nadaný, byl z tohoto místa „vyreklamován“ a pracoval poté jako konstruktér-kreslič.

Vystěhování

Irena Nártová: „Otec s maminkou měli do února 1951 řádně přidělený družstevní dvoupokojový byt s příslušenstvím v Praze na Floře, Čáslavská ul. 15. Výměrem ONV Praha 12, č. 1793 ze dne 1. 12. 1950 jim bylo zrušeno užívací právo, přestože měl otec řádně zaplacený družstevní členský poplatek. Mně bylo něco málo přes tři měsíce (nar. 6. 9. 1950)

Svatební fotografie, únor 1948.

a bratru Markovi něco přes rok (nar. 13. 5. 1949).

Následujícím výměrem 24790/282a ze dne 16. 2. 1951 nám byl přidělen první byt v Mukařově v č. 132, dnes Požární ulice. Jednalo se o rekreační domek s majitelem. Byt byl bez příslušenství, bez koupelny, půdy, sklepa, prádelny, a velmi malý. Majitel si nepřál mít podnájemníka, i když v objektu nebydlel, a tak když stěhovací vůz v únoru dorazil a vyložil nábytek, domek byl nedobytný jako pevnost a na nábytek zvolna dopadaly vločky sněhu. Přesto jsme se po těžkostech nastěhovali.

Otec v té době pracoval v Praze v Avii Letňany. Já jsem byla v kočárku a Marek dělal první krůčky. Táta se snažil vylepšit naši situaci, jak to jen šlo. Protože jsme byli jen v malém domku bez vedlejších prostor, vybudoval je sám. Bylo to podlouhlé stavení podél pravé strany domku z čelního pohledu a bylo rozděleno na několik objektů. Sloužilo jako dílna, kůlna, prádelna i sklep. Současný majitel si tento objekt ponechal, jen tomu přidal „kabát“.

Táta se rovněž s velkou chutí pustil do úpravy zahrady, abychom měli nějaké ovoce a zeleninu. Uměl velmi dobře zavařovat. Na to si přivezl již kdysi z Anglie takové malé skleničky se skleněným víkem a zavařoval horkým vzduchem v troubě. Také nám vyráběl hračky. Pamatuji si na houpačku – byl to jeden mohutný pevný hranol, poměrně dlouhý, možná přes 4 metry. Na každém konci bylo velmi vkusně opracované dětské sedátko, jako je dnes třeba na dětských dřevěných sáňkách. Hranol byl zavěšen přesně uprostřed v nosné konstrukci – nevím už, zda dřevěné, betonové nebo kombinované. Chodila k nám spousta dětí, aby se mohly

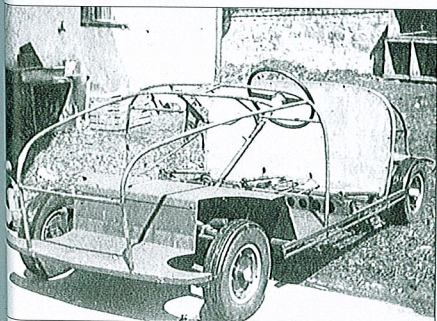
V konstrukci.

zhoupnout. Odráželi jsme se od země, jeden byl ve vzduchu a druhý na zemi, a přesto to bylo bezpečné. Nikdy jsem u nikoho tento typ houpačky neviděla.“

Začínat znovu

Majitel rekreačního domku si časem obhájil svá práva a rodině Karla Vojtíška byl 9. 1. 1956 přidělen druhý byt v Mukařově, v 1. patře č. 23, nyní Příčná ulice. Jednalo se o čtyřpokojový holobyt bez příslušenství. Nebyla zavedena voda ani odpad, toaleta byla mimo byt a bez možnosti splachování, jen ve dvou místnostech byla kamna na tuhá paliva, pro vodu se muselo chodit ke studni, chyběl prostor pro uskladnění paliva v budově i mimo ni. Předávaný byt měl tři okení tabulky naprasklé, rozbité osvětlovací těleso, prkenné podlahy, dlaždičky v předsíni uvolněné i chybějící. Objekt ještě nebyl úplně zestátněný, bývalá majitelka užívala spodní část budovy, která fungovala jako pohostinství, rodina Vojtíškových bydlela v prvním patře a nad nimi majitelka ubytovávala letní hosty. Zahrada patřila také majitelce domu, takže s pěstováním byl konec.

Automobil, který Karel Vojtíšek začal konstruovat, ale již nedokončil.

Civilní portrét Karla Vojtíška.

Irena Nártová: „Když jsme se přestěhovali do druhého místa v Mukařově, začínal táta od začátku. Opět se musely vybudovat úložné prostory pro palivo, a tak táta vystavěl prostornou a velmi úhlednou kůlnu s taškovou střechou a králíkárnou, aby bylo nějaké přilepšení v chatrném rodinném rozpočtu.“

Táta ještě stačil vyrobit spoustu užitečných věcí, většina zmizela do nenávratna. Pamatuji si, že jsme měli jako jedni z prvních, ne-li jediní na venkově, ledničku, kterou táta sám vyrobil. Byla na čtyřech vysokých podstavcích, cca 90 cm, opět hranoly asi 5 x 5 cm. Byly černě natřené, samotná lednička byla bílá a měla tvar krychle o velikosti asi 50 x 50 cm a uvnitř byl úplně nahoře malý mrazáček, ostatní prostor byl určen k chlazení. Táta se rovněž pokusil o konstrukci auta, ale brzy přišla nemoc a táta rozdělané auto daroval jednomu z našich sousedů.“

Nemoc

Karel Vojtíšek onemocněl brzy po vystěhování a po delší době strádání, kdy se nemoc výrazně zhoršila a ztratil vládu v rukou, byl dán do invalidního důchodu. Důchod mu byl přiznán dne 22. 9. 1956. Vyměřená částka činila 702,40 Kčs, výchovné na dvě děti 170 Kčs a zvýšení pro bezmocnost (ovšem bez právního nároku) činilo 281,60 Kčs, tj. celkem 1 154 Kčs.

Irena Nártová: „Neznám přesný průběh těžké a zákeřné nemoci, která postihla mého otce.“

Byla jsem malá, ale vím, že táta s nemocí bojoval do posledních sil a že nás měl všechny moc rád. Já jsem byla jeho

benjamínek. V sekretáři nám vyhradil jedna dvířka, která měla zřejmě sloužit jako bar. Tam jsme vždy, jak jen to bylo možné, nacházeli nějaký pamlssek.

Také ovládal velmi dobře angličtinu i němčinu, domluvil se polsky. Měl velmi bohatou knihovnu, anglické i německé knihy četl v originále. Měli jsme a stále máme po tátovi spoustu překrásných hodnotných knih a v Mukařově jsme v padesátých letech fungovali jako knihovna. Pamatuji si, že si k nám běžně lidé chodili půjčovat knihy. Ne všechny našly cestu zpět nebo byly vráceny poškozené.

Pak už vše mělo rychlý spád. Když nemoc pokročila, sedával táta na zídce protějščího plotu a díval se, jak si hrajeme. Nemohl už moc chodit a nakonec skončil úplně bezmocný, odkázán na pomoc druhých. Maminka ho musela každý den zaopatřit. V té době nám moc pomohla babička z matčiny strany. Okamžitě prodala svůj domek v Jincích na Příbramsku a pomáhala až do konce svého života mamince, aby nebyla na všechno sama. Zemřela o prázdninách, právě když jsem ukončila základní školu. Byl to anděl.

Tátínek zemřel ve věku 50 let 12. února 1957. Šest let jsem měla tátu a když započítám jeho nemoc, je zázrak, že si vůbec na něco o něm pamatuji.“

Rehabilitace? Omluva?

„Moje maminka se marně v r. 1968–9 pokoušela o rehabilitaci svého manžela, ale doba tomu nepřála. Hezkou řádku let po tom, co nás maminka navždy opustila (31. 12. 1976), jsem se v roce 2001 pokusila opět o rehabilitaci naší rodiny. Připravila jsem znovu všechny dostupné doklady, nechala ověřit a zaslala je České správě sociálního zabezpečení, která je vrátila se strohým sdělením, že rehabilitace se vztahuje pouze na vdovy a jejich dědice, pokud manželství s členem odboje bylo uzavřeno do konce roku 1945. Pouhý fakt, ani slůvko poděkování. To škatulkování lidí snad nikdy neskončí!“

Irena Nártová: „Při všech těch vzpomínkách se mi tlačí slzy do očí. Zapřísáhla jsem se, že to je naposledy, co vyhledávám všechny ty medaile, které nám štěstí nepřinesly, a že budu vzpomínat už jen na to hezké, když je stát vděčný jen někde a někomu. Ale vzpomínky jsou to jediné jisté, co vám nikdo vzít nemůže.“

